क्षमता विकास सम्बन्धी तालिम सहजीकरण पुस्तिका

जनवरी, २०२१

राष्ट्रिय अपाङ्ग महासंघ नेपाल, काठमाडौं

प्रकाशक : राष्ट्रिय अपाङ्ग महासंघ नेपाल

प्रथम संस्करण : २०७८

सर्बाधिकार : प्रकाशकमा सुरक्षित

लेखन : राजु बस्नेत

लेखन सहयोगी : के.पि. अधिकारी

लेआउट/डिजाइन : दिपेश खनाल

मुद्रण : नमस्ते नेपाल प्रेस प्रा.लि. बागबजार, काठमाडौं

प्रकाशन सन्दर्भ

सामाजिक कार्यमा ब्यक्ति र समुहहरुलाई चलायमान बनाउनको लागि तालिमको आवश्यक पर्दछ । मानिसहरुले ज्ञान आर्जन अध्ययन, अवलोकन र सिकाइबाट परिपुर्ति गर्दछन् । सीप आर्जन गर्न अध्ययनले मात्र पुरा नहुनसक्छ, त्यस्ता सीपहरु तालिमले परिपुर्ति गर्दछ । तर तालिमले स्वस्फुर्त रुपमा ब्यक्तिमा क्षमता परिपुर्ति गरिदिने होइन, ब्यक्तिभित्र भएको अन्तरनिहित क्षमतालाई प्रष्फुटन मात्र गरिदिने हो । पेन्सिललाई लेख्ने बनाउनको लागि पेन्सिलकटरमा राखेर केही बेर घुमाएपछी लेख्नको लागि तिखो र सजिलो टुप्पो देखिन्छ । तर पेन्सिलकटरले पेन्सिलको भित्र रहेको सुइ भर्ने काम गर्दैन केवल त्यो सुइको आकार तिखो र लेख्न सजिलो बनाइदिन्छ । तालिम एक पटक लिएर वा दिएर सधैको लागि पुरा हुने बिषय होइन । पेन्सिलको टुप्पोले लेख्न छोडेपछी हामी पुन त्यसलाई तिखारेर लेख्ने बनाए झै समय सापेक्ष तालिम लिइरहनु पर्दछ ।

तालिममा सहभागीहरुका बिशिष्ठिकृत आवश्यकताहरु हुन्छन् । ती आवश्यकताहरुको सम्बोधन गरी अर्थपुर्ण सहभागितामा तालिम सञ्चालन गर्नु सहजकर्ताको कर्तब्य हुन्छ । राष्ट्रिय अपाङ्ग महासंघ नेपाल सबै प्रकारका अपाङ्गता भएका ब्यक्तिहरुको सवालको वकालत गर्ने छाता संस्था हो । तर सबै प्रकारका अपाङ्गता भएका ब्यक्तिहरुका आवश्यकताहरुको सम्बोधन गरी एकै ठाउँमा एकै पटक तालिम सञ्चालन गर्ने उदेश्यका साथ यो तालिम सहजीकरण पुस्तिका तयार गरिएको हो । यस पुस्तिकामा भएका बिधिहरुमार्फत बौद्धिक अपाङ्गता, अटिजम, श्रवणदृष्टिविहिन, बहुअपाङ्गता भएका ब्यक्तिहरु समेतको सहभागितामा तालिम सञ्चालन भइसकेको छ ।

पाँच दिनको लागि तयार गरिएको यो तालिम फरक बिधिहरुबाट सञ्चालन गर्ने गरी तयार गरिएको छ । तालिमका सहभागीहरु अपाङ्गताको विविधतालाई मध्यनजर गरी तय गरिएकोले तालिम नयाँ बिधिबाट सञ्चालन गर्ने अभिप्रायले पुस्तिकामा कुनै पनि प्रकारको पावर्पाइन्ट स्लाइडहरु राखिएको छैन । तालिम खेल, निर्बाचन, मनोरञ्जन, नाटक, समुहकार्य, भूमिका निर्बाह, हिडदै काम गर्दै जस्ता बिधिहरुबाट सञ्चालन गर्ने गरी परिकल्पना गरिएको छ । सबै प्रकारका अपाङ्गता भएका ब्यक्तिहरुलाई दिक्क नलागोस, झन्झट नहोस भन्ने उदेश्यले तालिमका शत्रहरु चयन गरिएका छन् । यो तालिम सहजीकरण पुस्तिकाबाट महासंघका सदस्य संस्था र महासंघमा आवद्ध नभएका तर अपाङ्गताभित्र पनि सिमान्तकृत समुहमा रहेका अपाङ्गता भएका दोश्रो पुस्ताका ब्यक्ति वा समुह समेतको क्षमता विकासमा सहयोग पुग्ने अपेक्षा गरिएको छ ।

धन्यबाद ।

विषय सूची

क. तालिम सहजीकरण पुस्तिकाको परिचय..१

पहिले दिन

१.१ स्वागत, परिचय र आशा अपेक्षा सङ्कलन...६

१.२. तालिम पूर्वपरीक्षण...८

१.३ नीतिनियम तयारी...१०

१.४ तालिमको उद्देश्य प्रस्तुति...१२

१.५ अपाङ्गताप्रतिको समबुझाइ..१२

१.६ सामाजिक समावेशीकरण सम्बन्धी सभ बुझाइ..२४

१.७ पहिलो दिनको समीक्षा...२७

दोस्रो दिन

२.१ आजको कार्यतालिका प्रस्तुति र पहिलो दिनको सारसंक्षेप......................................२८

२.२ नेतृत्व, विकास र संस्था...२९

२.३ संस्था र संस्थाभित्र नेतृत्वको भूमिका..३२

२.४ पहुँचयुक्तता ३४

तेश्रो दिन

३.१ आजको कार्यतालिका प्रस्तुति दोस्रो दिनको सारसंक्षेप...४१

३.३ अपाङ्गता सम्बन्धी कानुनी व्यवस्था...४२

चौथो दिन

४.१ आजको कार्यतालिका प्रस्तुति तेस्रो दिनको समीक्षा..५१

४.२ न्यायमा पहुँच, नेपालमा अवस्था र ऐन, कानुन र संरचनाहरू.................................५२

४.३ न्यायमा पहुँचका लागि ऐन, कानुन र संरचनाहरू...६१

४.४ चौथो दिनको समीक्षा...६२

पाँचौं दिन

५.१ आजको कार्यतालिका प्रस्तुति चौथो दिनको समीक्षा...६३

५.२ लैङ्गिक समानता : अर्थ, रणनीति..६४

५.३ जनवकालत ६९

५.४ जनवकालतका लागि कार्ययोजना निर्माण ७३

५.५ समग्रमा तालिमको मूल्याङ्कन ७६

५.५ तालिमको समापन सत्र ८१